

TATLILIOĞLU, Kasım (2014). “Ahi Evran’ın Öğretileri Bağlamında Günümüzün Sosyo-ekonomik Sorunlarına Genel Bir Bakış”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması. 26-28 Mayıs 2014*. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). ss.555-567 Eskişehir, (<http://bilgelerzirvesi.org>).

Kasım TATLILIOĞLU*

AHI EVRAN’IN ÖĞRETİLERİ BAĞLAMINDA GÜNÜMÜZÜN SOSYO-EKONOMİK SORUNLARINA GENEL BİR BAKIŞ AÇISI

Giriş

Ahiliğin temel felsefesi, doğru, güvenilir ve emin insan olma bağlamında “insanın eline, diline, beline sahip olması”dır. Bu yaklaşım, Ahilerin dünya ve ahiret mutluluğu için dengeli bir hayat sürmelerini sağlamıştır. Ahilik kültürünü alan bireyler, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptirler. Ahilik, üretmeden tüketmeye, ihtiyaç fazlasını tüketmeye, israfa, güçlünün zayıfı sömürmesine, haksız kazanç sağlamaya, insanları kandırmaya karşı olan bir sistem üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla iş gücünün, tüketicinin ve tabiatın sömürülmemesi, aralarında adalet ve denge ilkeleri korunarak ve haksız rekabetin önüne geçilerek, bireysel ve toplumsal huzurun sağlanmasına çalışılmıştır. Ahilik Teşkilatı’nda, bireye önce insani ve ahlaki değerler öğretilir, daha sonraki aşamalarda ise, meslek eğitime geçilirdi. Meslek eğitiminde ise teoriden çok “yaparak ve yaşayarak öğrenme” ön plandaydı. Ahilikte, bilinçli ve sosyal sorumluluğu gelişmiş insan yetiştirilmeye özel bir önem verilmiştir. Bu sistemde, “çalışmak, öğrenmek ve olgun insan olmak” için özel çaba gösterilmiş ve “birinin diğersiz olamayacağı” anlayışı benimsenmiştir. Ahilik modelinin temelinde insanların birbirini sevmesi, değer vermesi, yardım etmesi, fakir ve yoksulu gözetmesi, iş hayatında ve alış-verişte ahlaki kuralları ölçüt alması temel ilke olarak benimsenmiştir (<http://www.ahilik.net/index>).

* Yrd. Doç. Dr. Bingöl Üniversitesi.

Araştırmanın Amacı

Türk düşünce sistemi içerisinde var olan Ahilik, toplumun her kademesinde bir takım uygulama, tören ve inanışlarla halen kendini göstermektedir. Ahilik, yaklaşık 1000 yıl Türk Milletinin Anadolu'daki sosyal, ekonomik, kültürel ve politik hayatında önemli fonksiyonlar üstlenmiştir Ahilik, sadece ekonomik bir boyutu olan bir kurum değil, aynı zamanda dini ve mistik bir karaktere de sahiptir Türk Milleti'nin sosyo-kültürel tarihi içerisinde Ahilik anlayışının ve Ahilik teşkilatlanmasının önemli bir yeri vardır.

Araştırmanın Kavramsal Temelleri

Ahilik Nedir?

Terim olarak Ahilik, "XIII. yy.'da Anadolu'da, Balkanlar'da, Kırım'da Türkler tarafından kurulan esnaf, sanatkâr ve üretici birlikleri ile bu birliklerin uyguladıkları ahlaki, siyasi, iktisadi, felsefi duygu ve prensipler" anlamına gelir.

Ahi sözcüğünün kaynağı ile ilgili iki farklı görüş vardır: Birinci görüş, Ahi sözcüğünün Türkçe kökenli olduğudur. Erken (2002)'e göre, Ahi kelimesinin kaynağı Türkçe olup, "akı" kelimesinin Anadolu'daki söyleniş tarzından türediği şeklindedir. "Akı", "eli açık" anlamlarına gelmektedir. Diğer bir görüşe göre de, Arapçadan Türkçe'ye geçtiği yönündedir. Bu anlamda da Ahi, "kardeşim" anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde Ahi, "erkek kardeş", ahilik ocağında olan kimse ise "eli açık ve cömert "olarak tanımlanmaktadır. Ahilik ise kökü eski Türk töresinde olan ve Anadolu'da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi gibi bütün çalışma kollarını içine almakta, "eli açık" ve "cömert" olarak tanımlanmaktadır (Kurtulmuş, 2011; Erken, 2002; Doğan, 1998). Köksal (2008)'a göre Ahilik, "İslam dünyasında Abbasi halifesi Nasır Li-dinillah tarafından kurumsallaştırılan "fütüvvet" (soy temizliği, mertlik, yiğitlik, gençlik, delikanlılık, cömertlik, el açıklığı)" kurumunun, Anadolu'da XIII. yy.'dan itibaren milli ve yerli unsurlarla donanmış bir şekli; Akman (2006)'a göre, "Anadolu'ya özgü bir kuruluş olup, toplumun tümünü kapsayan bir değerler sistemi, mesleki-ahlaki bir örgüt"; Ekinci (1996)'ye göre, "İslâm inancıyla Türk örf ve adetlerini kaynaştıran bir düşünce sistemi"; Koşum (2012)'a göre, "XIII. ve İXX. yüzyıllar arasında Anadolu'da yaşayan "dini-mesleki" bir teşkilat" ve Şanal ve Güçlü (2007:380)'ye göre ise,

“XIII. yy.’ın ilk yarısından 19. yy.’ın ikinci yarısına kadar olan dönemde Anadolu da, Balkanlar da ve Kırım’da yaşamış olan Türk halkının sanat ve meslek alanında yetişmelerini ve aynı zamanda ahlaki yönden de gelişmelerini sağlayan önemli bir kurumun adıdır.

Batılı oryantalistlerden göre Ahilik; temeli fütüvvete dayanan fakat fütüvvetten farklı ve Anadolu Türklerinin biçimlendirdiği bir kuruluştur. Batılı oryantalistlerden Claude Cahen’e göre, Türkler fütüvveti İslamiyet’ten almış ve kendilerine göre yeniden yorumlamışlardır (Akt Demir, 2004:17).

Ahi Evran ve Ahiliğin Ortaya Çıkışı

Ahilik, Anadolu’da 13. yy.’da Ahi Evran döneminde gelişmiştir. Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran, Azerbaycan’ın Hoy kasabasında doğmuştur (1171). Anadolu’da Ahiliğin kurucusu olarak bilinen ve İran’ın Hoy şehrinde doğan Şeyh Nasuriddin Mahmut (Ö. 1262) sonraları Ahi Evran ismiyle anılmıştır. Ahi Evran tahminen 602 (1205) yılında Kayseri’ye gelmiştir. Kayseri’ye gelince, burada bir çarşı kurmuştur. Önce debbağları sonra da muhtelif iş kolundaki zanaatkârı teşkilatlandırmıştır (Çora, 1990). Ahilik teşkilatının Anadolu’da kurulup gelişmesinde, “Fütüvvet” teşkilatının büyük bir tesiri vardır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmeleri ve Anadolu’ya yerleşmelerinden “itibaren fütüvvet” ülküsünü benimseyip kendilerine has “yiğitlik, cömertlik, kahramanlık” vasıflarıyla süslemişlerdir. Bununla birlikte, Ahiliğin temel belirleyici olan İslami Tasavvufi düşünüş ve yaşayış her devirde geçerliliğini korumuştur. Özellikle I. Alaeddin Keykubat’ın büyük destek ve yardımıyla, Ahiliğin Anadolu’da kurulup gelişmesinde Ahi Evran’ın büyük rolü olmuştur (TDV, 1998). “*Gök, kâinat, “yılan, ejderha”* anlamlarına gelen “*Evran*” ismi, efsanevî kişiliğinin bir işareti kabul edilmektedir (Şahin, 1998). Kaynaklar bize yalnız Merv şehriden bir defada 70 bin ailenin batıya göç ettiğini haber vermektedir. Bu büyük göçte Anadolu’ya gelen Türk topluluklarının çoğu esnaf ve sanatkârdan oluşmaktaydı. Bunlar Anadolu’nun ekonomik ve sosyal yaşantısında büyük değişiklik yapmışlardır (Temel, 2007:11). Ahi Evran, Ahiliğin felsefesini oluştururken, sadece fütüvvetnamelerden yararlanmamış, Anadolu’nun şehir, kasaba ve köylerini dolaşarak, halkın sorunlarıyla ilgilenip çözümler aramıştır. Daha sonra bu düşüncelerini gerçekleştirmek için, devletinde desteğiyle Kayseri’de sanayi sitesi kurmuştur (Bayram, 1991).

Ahi Evran, mesleğiyle örnek olduğu gibi yaşantısıyla da örnektir. Çünkü o, dürüst, çalışkan, cömert insanlardan oluşan bir toplum özlemiyle Ahi zaviyelerini kurup yaygınlaştırmaya çalışırken derviş yumuşaklığında bir “ipek”; Anadolu’nun işgal edilmesine seyirci kalmayıp çevresindeki Ahilerden oluşturduğu güçlerle Moğol istilasına karşı bayrak açarken -bir belgede söylendiği gibi- Tatar muhalifi, savaştan bir çelik” idi (Köksal, 2008). Türk esnaf, sanatkâr ve ticaret erbablarını asırlarca bünyesinde tutmuş, ortaya koyduğu prensiplerle iş ve meslek hayatına yön vermiştir (Demir, 2004).

Zaman içerisinde sosyal içeriği değişen Ahilik teşkilatı, 17. yy.’dan sonra loncalara dönüşmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin gerileme döneminde, Ahi birlikleri büyük ölçüde çözüldü. Çözülme sonucu localara dönüşen Ahi birlikleri, daha sonra ise gediklere (tekel-imtiyaz) dönüşmüşler ve Meşrutiyet dönemi yenilikleriyle de iyice zayıflamışlardır (Ana Britannica, 1993; Demir, 2004; Ekinci, 1989). 19. yy’ın ikinci yarısına kadar varlıklarını sürdüren, Ahi Teşkilatları, sanat okullarının açılmasıyla sona ermişlerdir (Turan, 1996). Ahi birliklerinin çözülmesine neden olan faktörler dış ve iç faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: Dış faktörler; Amerika’nın keşfi ve açık deniz ticaretinin gelişmesi ile Türk esnafı yabancı tüccarlar karşısında rekabet edemedi. İç faktörler olarak; çok üretmek, çok satmak ve çok kazanmak hırsının kalite ve sağlamlık fikrinin önüne geçmesi, seçim sistemi yerine tayin sisteminin gelmesi, sevilmeyen liyakatsiz kişilerin işbaşına gelmesi, köyden şehre hesapsız ve plansız göçler vb. sayılabilir.

Ahi Baba Kimdir?

Bir şehirde ne kadar esnaf teşekkülü varsa, her birinin ayrı ayrı reisleri olup, en büyüğüne “Ahi Baba” derlerdi. Ahi babalar, reisleri buldukları bütün esnaf teşekküllerinin sistemli şekilde çalışmasını temin etmek, şikâyetleri devlete iletmek ve mesleğe yeni girenlere “şed” bağlatmak gibi yetkilere sahipti. Osmanlı ülkesindeki bütün Müslüman sanatkârlar, Ahi babalardan ve onların yetki verdiği kişilerden aldıkları izin belgesi ile iş görür, sanat icra eder ve satış yapabilirlerdi. Ayrıca Ahi babalar, emirlerindeki idareciler vasıtasıyla, esnaflığa aykırı hareketlerde bulunanları kontrol eder ve cezalandırırlardı (TDV, 1998:527-528). Ülke düzeyinde bütün esnaf birlikleri Kırşehir’de bulunan Ahi Evran zaviyesine bağlı idi (Bayram, 1991). Birlik içinde yükselmek için, mesleki ehliyet ve liyakat şarttı. Sanat erbabı içerisinde, en dürüst ve en çok saygıya değer olan,

muhtemelen yaşça da önde olan bir üstat teşkilatın reisi olup, kendisine “ahi” deniyordu.

Ahiliğin Amacı

İbn-i Batuta, Seyahatnamesi’nde, Ahilerin “zorbalardan hakından gelmek, onları yok etmek, zalim ve edepsiz tabakasıyla bunlara katılan şirretleri katledip ortadan kaldırmak hususunda bunların bir benzeri yoktur” demektedir (Şeker, 2006; Köksal, 2008; www.ahilikderneği.org).

Ahiliğin asıl amacı, insanların dünya ve ahrette huzur içinde olmalarını sağlamaktır. Anadolu’da XIII. yy.’da devlet otoritesinin zayıfladığı dönemde, şehir hayatında yalnızca iktisadi değil, siyasi yönlerden de önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ahiler, bağımsız bir siyasi güç olmamakla birlikte, zaman zaman merkezi otoritenin zayıfladığı, anarşi ve kargaşanın ortaya çıktığı dönemlerde siyasi ve askeri güçlerini göstermişler ve önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında, bu birlikler mesleklere ait problemleri hallederek, devlet ile olan münasebetleri düzenlemekteydiler. Mal ve kalite kontrolü, fiyat tespiti bu birliklerin asli görevi idi. Ahiliğin kurum olarak en belirgin özellikleri arasında öncelikli olarak Esnaf ve Sanatkarların kişilikleri bakımından erdemli bireyler olmasını sağlamak, ayrıca onları bir sanat ya da meslek sahibi yapmak ve bu insanları gündüzleri atölyelerinde iş başında, geceleri ise Ahi zaviyelerinde sosyal ve ahlaki yönden eğitmektir (Özgür, 2013:51).

Ahi birlikleri her kurum gibi, belli ihtiyaçları karşılamak gayesi ile kurulmuşlardır. “Asya’dan gelme sanatkâr ve tüccar Türklerin, yerli tüccar ve sanatkârlar karşısında tutunabilmeleri, onlarla yarışabilmeleri, ancak; aralarında bir teşkilat kurarak dayanışma sağlamaları, bu yolla iyi, sağlam ve standart mal yapıp satmaları ile mümkün olabilirdi. Ahi birlikleri bu şartların tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. (Ekinci, 1989).

Ayrıca, esnaf ve çiftçi üretici kesimlerin üretim şekillerini, üreticilerin birbirleri ve toplulukla ilişkilerini düzenleyen, iş ahlakına dayalı bir üretim felsefesi oluşturan ahilik; yardımlaşmaya, zayıfların ve gariplerin korunmasına da geniş yer vermiş, Anadolu’nun sosyal ve ekonomik hayatında tesirlerini günümüze kadar devam ettirmiştir (Doğan, 1998; İncancık, 1999).

Ahi örgütleri dışında kalan bir kişi, her hangi bir etkinlikte bulunamazdı. Ayrıca, Ahi zaviyelerinde, kadınlar ve müderrisler

tarafından düzenli olarak dersler verilirdi. Okuma-yazma bilmeyen kalmaz, herkese yeteneğine göre, “hat, tezhip, müzik vb.” bir sanat mutlaka öğretilirdi. Ayrıca, kılıç kullanma, ata binme, ok atma gibi askerlik becerileri öğretilirdi. Alım-satım işlerinde birlikte davranma, belirli topluluklar biçiminde ortaklık, kalitede standartlaşma temel ilkelerdi. Kurallar Ahilerin bozuk mal satmamalarını öngörür, satanlar meslekten men edilirdi. Aralarında bir öz-denetim sistemi vardı (Atçeken & Bedirhan, 2004; Ana Britannica, 1993).

Ahilikte İş ve Meslek Ahlakı

Ahlak’ın değişik tanımları yapılmıştır. Sökmen ve Tarakçıoğlu (2011) ahlakı, “toplum içinde insanların uymak zorunda oldukları davranış kuralları” olarak tanımlamışlardır. Warner (1993) ise ahlakı “istemli ve gönüllü insan eylemlerinin doğru ya da yanlışlığını araştıran, değerlendiren, pratik, normatif ve felsefi bir bilimdir” şeklinde tanımlamıştır (Akt: Aslan, 2013:4).

Ahiliğin özünde insan sevgisi vardır. Ahilik, insanı bir bütün olarak görmekte ve onu bütün yönleriyle geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ahilik ahlakının kaynağı fütüvvettir. Fütüvvet, “genç, yiğit, cömert demek olan “feta” kelimesinden türemiştir (Köksal, 2008). Ahilikte eğitimin amacı, nitelikli insan yetiştirmektir (Temel, 2007). Ahi Evran’a göre Ahiliğe girenler mutlaka bir sanata sahip olmaları gerekir. Bu bağlamda kişinin, bir iş veya sanatta tecrübe kazanarak zirveye ulaşması ahlaki bir görev olarak kabul edilmiştir (Güllülü, 1992).

Ahilikte mal, servet ve sadece kazanç için çalışmak hiçbir zaman kendi başına bir anlam taşımazdı. Bunlar, ancak kendinden üstün bir gayenin gerçekleşmesine vasıta oldukları takdirde bir değer ifade ederler. Örneğin, başkalarına muhtaç olmadan yaşamak için veya başkalarına yardım etmek için kazanılan para değerlidir. Para kazanmayı hayatın gayesi haline getirmek Ahilik düşüncesine terstir. Çünkü vasıta olan para, gaye haline gelirse, gaye olan ahlâki değerler de vasıta haline gelir ki, bu son derece ahlaksız, zalim ve sömürgeci dünya görüşünün temeli olur. Örneğin, para kazanmak gaye olursa, başkalarına yardım etmek de bir vasıta olur. Bunun uygulamadaki sonucu kişilerin daha çok para kazanmak için başkalarına yardım yapmasıdır. Hayır, yapmak için değil de, başkalarının güvenini ve saygısını kazanarak karını arttırmak isteyen tüccarların fakirlere bu gaye ile yardım etmesi böyle bir zihniyetin ürünüdür. Buna yardım

değil, kazanç usulü denilebilir. Ahilerin mal ve servet hakkındaki düşünceleri, onların ekonomik faaliyetlerine de yansımıştır.

Ahinin iş yeri, Hak kapısıdır. Bu kapıdan hürmetle girilir, saygı ve samimiyetle çalışılır, helalinden kazanılır, helal yerlere, israf ve savurganlıktan kaçınılarak kararınca harcanır. Ahilik teşkilatının yüksek ahlâki değerleriyle yetişen Osmanlı esnaf, sanatkâr ve tüccarı Batılı devletler nazarında çok önemli bir yer edinmiştir. Alman Başbakanı Bismark, "Türkler, Asya'nın centilmenleridir" sözüyle Ahilik kültüründe yetişen Türk insanını tanımlıyordu. Ayrıca İngiliz Ticaret Odaları'nın birinde asılı bulunan levhada, "her zaman Türk tüccarları ile alışveriş et" sözünün yer alması Türk esnafının, tüccarının ve sanayicisinin dün sahip olduğu ve bugün terk ettiği Ahilik kültürünü ifade etmektedir (Erken, 1999). Hep anlatıla gelen Fatih Sultan Mehmet dönemindeki "ben siftah ettim, komşum etmedi, lütfen oradan alışveriş edin" anektodu ahilerin diğerkâmlık anlayışını ne kadar benimsediklerini gösterir.

Ahlak ve Ekonomi İlişkisi

Ekonomi, "insanların gereksinimlerini ve bunları tatmine yönelik çabaları inceleyen bir sosyal bilim olarak tanımlanabilir". Ahlak, ekonomi ile de sıkı ilişki içerisinde. Bu iki disiplin birbirinden ayrı tutulamaz. Ancak tarihte bazen birbirleri üzerinde yanlış yaptırımları olmuştur. Bu nedenle, ahlak ekonomiden baskın olmamalı ve ekonomi de ahlaki geçersiz kılmamalıdır. Ekonominin rolü, aynı zamanda ahlaki amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunmalıdır. Ahlaki değerlerin desteği olmaksızın ekonomik değerler ayakta kalmaz. İnsan gereksinimlerini temel alan ahlaki değerler ile ekonomik değerler birbirleriyle işbirliği ve uyum içinde ve birbirlerine temel teşkil etmektedirler. Ahlaksız bir ekonomi baskılara ve tek taraflı zenginleşme ve toplumsal alanlarda mevkileşmelere sebep olur ve sonuç olarak bencilliği vurgular, ekonomisiz ahlak ise insanlarda ataleti oluşturur. Hem bencillik hem atalet insana yakışan davranışlar olmadığından dolayı ahlak ile ekonomi arasında sıkı işbirliğinin olması toplumun ayakta kalabilmesi için oldukça önem arz etmektedir (Ixıaoue, 1998; Thomas, 1993: akt: Aslan, 2013:5-6).

Ahi ahlakını meydana getiren kurallar

Ahilik, sanatla ahlaki bütünleştiren bir teşkilattır. Ahilikte bireyin kendisine, ailesine ve içinde yaşadığı topluma karşı sorumlulukları vardır. Her bir Ahi bu sorumluluğunu özenle yerine

getirirdi. Ahilik teşkilatındaki diğerkâmlığın yerini günümüzde ise bireycilik almıştır (Günay, 2003).

Ahilerin toplam 740 görgü kuralı vardır. Ahiliğe yeni başlamış birisinin, bu kurallardan 124 tanesini bilmesi gerekiyordu. “Fütüvvet ve “ahilik adabı”, yani ahlak ve davranış kuralları, yüzyıllar boyunca Anadolu Türk insanının milli karakterini belirlemiştir (İnancık, 1999). Ahilerin ahlaki ilkeleri; “adalet ve eşitlik, doğruluk, tarafsızlık, sorumluluk, yeterlilik, güvenilirlik, bağlılık, sevgi, saygı, hoşgörü, emeğin hakkını verme”dir. Ahilik ahlakının temel ilkelerinden “kapalı olmayı” öneren ilkeleri ise; “ayrımcılık, rüşvet, bencillik, taciz, dedikodu”dur (Aydın, 2012:358-359).

Ahi zaviyelerinde meslek ve sanat alanlarında çırak-kalfa-usta ilişkisi bulunurdu. Bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesi içinde üyelere adab-ı muaşeret, yurttaşlık görevi, askerlik ödevi öğretilir ve genel bilgiler verilir. 3’ü açık, 3’ü kapalı diye nitelendirilen 6 ahlak ve insanlık kuralı benimsetilirdi: Bunlardan, “eli açık, kapısı açık, sofrası açık olmalı”; “gözü kapalı, dili bağlı, beli bağlı” özellikleri aranırdı. Ahiler kız çocuklarına ise şu öğütlerle örtüşmektedir: “İşine dikkatli ol, Aşına dikkatli ol, eşine dikkatli ol (Kantarıcı, 2007; Kurtulmuş, 2011; Çağatay, 1997).

Günümüzde tüm bu değerlerin yerine egoist anlayışın aldığını söyleyebiliriz. Egoizm’e göre, “herhangi bir bireyin, başkalarına karşı ne bir yükümlülüğe vardır, ne de bir fedakârlığa katlanmak zorundadır. Davranışlar bireyin kendisi için en yüksek iyiye müsaade ediyorsa derhal sergilenmelidir (Özgener, 2009). Thomas Hobbes’in görüşlerinin felsefesini esas alan ahlaki egoizm ise, “kişisel çıkarın ahlak yoluyla meşrulaştırılmasıdır”.

Sonuç

Ahi Evran; mesleği, yaşantısı ve mücadelesiyle günümüz insanının ihtiyacı olan bir insan modelini de ortaya koymuştur. Ona göre, doğrulukla yapılmayan iş, bereket getirmez, getirse de bu sürekli olmaz. Temelinde insana saygı ve toplumsal ihtiyaçların paylaşım içerisinde giderilmesi gibi fikirler yatan bu sisteminde, klasik yönetimde odaklanılan daha yüksek üretim ve verimlilik konularından öte bir vizyon ortaya konulmuş ve bugün yeni yeni fark edilen sürdürülebilirlik çalışmaları o dönemde başarılı bir şekilde uygulanmıştır. 19. yy. ve 20. yy. başlarında kapitalizmin yüksek kara odaklandığı ve sadece bir tek boyutuyla verimlilik konulu yapılan çalışmalarda insan salt ekonomik bir kaynak olarak görülmüş ve

gerçek anlamda insani boyutları göz ardı edilmiştir. Bunun sonucunda da çalışanlar modern köleler haline dönüştürülmüştür. Bugün sürdürülebilirlik; insan, doğa, enerji, hammadde ve benzer konularda uygulanarak gerçekleştirilebilir. Güvenli bir ortamda iş yapmak birçok maliyeti ve riski azaltabilecek bir ortam hazırlar. Güven ortamında, iş stresinde ve gereksiz maliyetlerde azalma görülürken, huzur ve verimlilikte ise artış gözlemlenebilir. Günümüzde yapılan birçok araştırma sonucuna göre, iş dünyası içinde yaşanan birçok sorunun kökeninde güven eksikliği yatmaktadır. Ahlaki açıdan gelişmiş, yeterli bir iş ortamı oluşturabilmek öncelikle kültür ve atmosfer olarak ahlaki bir yapının var olmasına bağlıdır (Ceylan & Aykır, 2012:40-402).

Ahiler; çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptirler. Dayanışmacı toplum anlayışında, toplumu meydana getiren sosyal kesimlerinin menfaatlerinin birbiriyle çatışmadığına inanılır. Sadece kesimler arasında değil, aynı kesim içerisinde bulunan fertler arasında da çatışmaya sebep olabilecek davranışlara izin verilmemiştir. Böylece toplumda iç huzur ve barış sağlanmıştır.

Ahilerde dükkânlara asılan şu levhalar ahiliğin ticaret ilkelerini özetlemektedir:

“Her sabah besmeleyle açılır dükkânımız
Hakk’a iman ederiz, müslümandır şanımız
Eğrisi varsa bizden, doğrusu elbet sizin
Hilesi hurdası yok, helalinden malımız
Müşterilerimiz velinimet, yaranımız yârimiz
Ziyadesi zarar verir, kanaattir karımız”.

Ahilik ahlâkıyla yetişmiş Osmanlı esnaf ve sanatkârında doğruluk, dürüstlük ve güvenilirlik esastır. Hileli satışa kesinlikle müsaade edilmezdi. Yabancı bir kumaş tacirinin Osmanlı ülkesine gelerek bir kumaş imalathanesinin mallarını beğenip hepsini almak istedikten sonra, mal sahibinin kumaş toplarını denklerken bir top kumaşı ayırdığını görüp bu hareketinin sebebini sorması üzerine, Osmanlı esnafı, “bunu sana veremem, kusurludur” der. Yabancı tacirin, “önemli değil” demesine rağmen Osmanlı esnafının o kumaş topunu vermeyip, “ben malımın kusurlu olduğunu söyledim. Fakat siz onu götürüp kendi memleketinizde satarken, alıcılarınızın orada benim bunları size söylemiş olduğumu bilmeyeceklerdir. Böylece de müşterilerinize kusurlu mal satmış olacağım. Neticede ise Osmanlı’nın gurur, şeref ve haysiyeti rencide olacak, bizi de hilekâr

sanacaklardır. Onun için bu sakat (defolu) topu asla size veremem” diyerek kumaşı vermemiştir (Akça, 2003).

Bugün ise kıvılcımın meydana getirdiği yangın misali, ülkemizde gün be gün artan işsizlik, yolsuzluk, yoksulluk, organize suçlar, çeteler, vergi kaçakçılığı, adam ve akraba kayırma olayları, sokak çocukları, cinayetler, intiharlar, erken yaşta suça bulaşma, madde bağımlılığındaki artış, aile içi şiddet, parçalanmış aileler, neticesinde de ne yazık ki gelinen nokta ortadadır. Sosyal dokumuz alarm vermektedir. Günümüzde iş ahlakı, yaşanan skandallar nedeniyle işletmelerin ve kamuoyunun gündeminden hiç düşmemektedir. İnsanlar bu konudaki hassasiyetleri her geçen gün biraz daha artmaktadır. İşletmelerde adımlarını bu doğrultuda atmak için çaba göstermektedirler. Günümüz ticaretle uğraşan esnaf ve sanatkârları Ahilik teşkilatı hakkında maalesef yeterince bilgiye sahip değildirler. Gelişmiş toplumdaki yönetim uygulamalarında iş ahlakının kurumsallaştırılması ve işletme çalışanlarının da bu yönde etik karakteristikler içeren davranışlar sergilemesi arzu edilen bilinçli bir çabanın ürünüdür (Özgür, 2013:59).

İçinde buldukları toplumlarla sağlıklı ticari ilişkiler geliştirmek isteyen işletmeler, sosyal sorumluluk bilincini kurumsal kültürlerine yansıtmak durumundadırlar. Sosyal sorumluluğun yerine getirilmesi, işletmelerin toplumdaki saygınlığını artırmaktadır. Topluma karşı sorumluluklarını içselleştirmeyen ve ticaret ahlakına uygun davranmayan işletmeler toplumdan tepki görmekte, kurumlar arası rekabette yara almakta ve önemli pazar kayıpları ile karşılaşabilmektedirler. Günümüzde, sosyal sorumluluk duygusuna sahip olan ve ticari ahlak kurallarına sahip işletmeler toplumda kabul görmekte hem karlarını artırarak toplumda rağbet görmektedirler (Nalbant, 2005; akt: Şahin & Tekkoyun, 2013).

Günümüzde esnaf ve sanatkârların oluşturduğu kurumlar; Ahiliğin insana değer veren, dayanışmayı özendirilen ve adaleti amaçlayan temel ilkelerinden yararlanmakta, insanlığın ortak erdemleri olan sevgi, bilgi, dostluk, adalet ve dayanışma gibi değerlere önem vermektedir. Ülke ekonomisinin temel taşı olan esnaf ve sanatkârlarımız yani küçük işletmelerimizin bugün çok önemli sorunları mevcuttur. Bu sorunların aşılmasında Ahilik ilkelerinden yararlanmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu bağlamda Ahilik teşkilatı; insani erdemlere ulaştıracak temel prensipleri ile sorunların halledilmesinde çok önemli rol oynayacaktır. Ahilik yolunun olduğu yerde işsiz olmaz, işsiz kalmazsa yolsuz olmaz, yolsuz olmazsa

yoksul kalmaz, yoksul kalmazsa terör olmaz, nihayet yargının yükü de bu kadar çok olmaz diye bir formül ortaya koyarak, ahiliğin günümüzde memleket meselelerinin giderilmesinde önemli görüşler sunmaktadır. Ahilik ilkelerinin günümüzde çok iyi irdelenip uygulamaya geçirilmesi ve modern hayatımıza yansıtılması bir zorunluluk arz etmektedir. Dünya ekonomisini derinden etkileyen ve insanların işsiz, işletmelerin iflasına, ekonomilerin çökmesine, sosyal ve ekonomik huzursuzlukların artmasına neden olan küresel krizlerin aşılmasında Ahilik anlayışının rehberliğine ihtiyaç vardır. Küresel krizlere neden olan faktörleri ortadan kaldırmada etkili olan insani ve toplumsal değerlerin yeniden hayata geçirilmesi, sosyal adaletin, yardımlaşmanın ve dürüstlüğün ön plana çıkarılması, Ahilik Teşkilatı'nın çok iyi anlaşılmasına bağlıdır (Çelik, 2012:466).

Kaynakça

- Ahilik*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi İstanbul, 1998, c.1, s.527-545.
- Ahilik*, Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (15. Baskı). İstanbul: c.1, s. 200.
- Akman, M. (2006). *Balıkesir Yöresinde Ahilikten Kalma Tören ve Uygulamalar*". Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Akça, G. (2003). *Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin S. &, Tarakçıoğlu, S. (2011). *Mesleki Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aslan, H.E. (2013). *Türkler'de İş Ahlakı ve Geçmişten Günümüze Ahilik*, Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atçeken, Z. & Bedirhan, Y. (2004). *Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyet Tarihi*", Konya.
- Aydın , İ. H. (2012). *Meslek Ahlakının Temel Bir Kaynağı Olarak Ahilik*. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, s. 351-362.
- Temel H. (2007). *Ahilik Teşkilatı'nın Halkın Eğitim ve Öğretimindeki Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bayram, M. (1991). *Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu*. Konya: Damla Matbaacılık.

- Ceylan, A. & Aykır, A. (2012). *Ahilikten Ahlaki Liderliğe*. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, s. 386-404.
- Çağatay, N. (1997). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Çelik, F. (2012). *Ahilik Teşkilatı'nın Geçmişten Günümüze Ekonomik Hayatta Üstlendiği Roller*. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, s. 458-467.
- Çora, İ. (1990). *Ahilik Örgütü'nün Osmanlı Toplumundaki Yeri ve Ahilik Örgütü İlkelerinin Günümüz Esnaf ve Zanaatkarlarına Uygulanabilirliği*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, M. (2004). *Ahilik, Ahi Evran'ı Veli ve Kırşehir'de Ahilik Kutlamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Doğan, D. M. (1998). *Büyük Türkçe Sözlük*. (8. Baskı). Ankara: Rehber Yayınları.
- Ekinci, Y. (1989). *Ahilik ve Meslek Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Araştırma-İnceleme Dizisi: 862.
- Ekinci, Y. (1996). "Eğitimdeki Eğilimler ve Ahilik", I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 13-15 Ekim 1993, Ankara.
- Erken, V. (1999). *Ahilik Teşkilatının Vizyonu*. II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 13-15 Ekim 1999, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Erken V. (2002). *Bir Sivil Örgütlenme Modeli*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Güllülü, S. (1992). *Ahi Birlikleri (Sosyolojik Açıdan)*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Günay, A. (2003). *Ahilikte Mesleki ve Sosyal Dayanışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnancık, H. (1999). *Osmanlı*. Cilt.1, s.59-60, Ankara.
- Kantarıcı, Z. (2007). *İş Etiği ve Ahilik*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Koşum, A. (2012). *Ahi Ticaret Hukuku ve Ahlakının Fikhi Temelleri*. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir, s. 364-384.
- Köksal, F. (2008). *Ahi Evran ve Ahilik*. (2. Baskı). Kırşehir Valiliği Kültür Hizmeti Yayınları. Yayın No: 5.

- Kurtulmuş, Z. (2011). *Ahilik ve Günümüze Yansımaları*. (Editör: Çakır, Baki & Gümüş İskender). Kırklareli Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1, s.41-56.
- Özgener, Ş. (2009). *İş Ahlakının Temelleri Yönetimsel Bir Yaklaşım*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özgür, D. (2013). *Ahilik Sisteminin Günümüz Ticaret Anlayışındaki Yeri: Bir Alan Araştırması*. III. Uluslar arası Ahilik Sempozyumu, 24-25 Eylül, 2013, Kayseri, s.49-62.
- Sökmen, A. & Tarakçıoğlu, S. (2011). *Mesleki Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şahin, İ. (1998). *Ahi Evran*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. I./529.
- Şahin, İ. & Tekkoyun, M. (2013). Ekonomi Politik Açısından Ticaret Ahlakı: E-Ticaret uygulaması. III. Uluslar arası Ahilik Sempozyumu, 24-25 Eylül 2013, Kayseri, s.685-691.
- Şanal, M. & Güçlü, M. (2007). *Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Ahilik*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (2), 379-390.
- Şeker, M. (2006). *Anadolu'nun Türkleşmesi ve Kültürel Hayatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları, s.176-196.
- Turan, K. (1996). *Ahilikten Günümüze Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No:129.
- <http://www.ahilikdernegi.org/ahilik.html>,
Ahilik, Erişim tarihi:07.05.2014.
- <http://www.ahilik.net/index.php?vw=article&id=127%3A,Ahilik-makale>. Erişim tarihi:06.05.2014
- [www.ahilikgen.tr /gorgu/temel.htm](http://www.ahilikgen.tr/gorgu/temel.htm), *Ahiliğin Temel İlkeleri*, Erişim tarihi:08.05.2014.